

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
ATHANASIOS RANTOS
prednesené 28. októbra 2021¹

Vec C-267/20

**AB Volvo,
DAF TRUCKS NV
proti
RM**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Audiencia Provincial de León (Provinčný súd León, Španielsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Článok 101 ZFEÚ – Smernica 2014/104/EÚ – Žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie – Vnútroštátne pravidlo, ktoré stanovuje ako rozhodujúci okamih pre uplatnenie spätnej účinnosti dátum uloženia sankcie a nie dátum podania žaloby – Premlčacia lehota pre mimozmluvnú zodpovednosť – Vyčíslenie spôsobenej škody – Zásady ekvivalencie a efektivity“

I. Úvod

1. Prejednávaná vec nadväzuje na návrhy na začatie prejudiciálneho konania, ktoré na Súdny dvor podali vnútroštátne súdy v súvislosti s výkladom smernice 2014/104/EÚ² o žalobách o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže.
2. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 101 ZFEÚ a článkov 10, 17 a 22 smernice 2014/104.
3. Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťami AB Volvo a DAF Trucks NV (ďalej len „žalované“) a spoločnosťou RM (ďalej len „žalobkyňa“) vo veci žaloby o náhradu škody podanej žalobkyňou, ktorej predmetom je náhrada škody vyplývajúcej z porušenia článku 101 ZFEÚ konštatovaného Európskou komisiou, ktorého sa dopustili určité podniky, medzi ktoré patria aj žalované.

¹ Jazyk prednesu: francúzština.

² Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie (Ú. v. EÚ L 349, 2014, s. 1.)

4. Súdny dvor by mal v prejednávanej veci objasniť pôsobnosť *ratione temporis* smernice 2014/104, čo je úloha, ktorej sa po prvýkrát ujal v rozsudkoch Cogeco Communications³ a Skanska Industrial Solutions a i.⁴ Odpovede, ktoré Súdny dvor poskytne vnútroštátnemu súdu v prejednávanej veci, pritom môžu mať vplyv na konania aktuálne prebiehajúce na vnútroštátnych súdoch naprieč Úniou, ktoré nastoľujú problematiku pôsobnosti ustanovení tejto smernice *ratione temporis* najmä v rámci žalôb o náhradu škody týkajúcich sa skutkových okolností, ktoré nastali pred nadobudnutím účinnosti uvedenej smernice.

II. Právny rámec

A. Právo Únie

1. Nariadenie (ES) č. 1/2003

5. Článok 25 ods. 2 nariadenia (ES) č. 1/2003⁵ stanovuje:

„Čas začína plynúť dňom začiatku porušovania [Premlčacia lehota začína plynúť dňom, keď došlo k porušeniu – *neoficiálny preklad*]. Avšak v prípade pokračujúceho alebo opakovaného porušovania začína čas [lehota – *neoficiálny preklad*] plynúť dňom ukončenia porušovania.“

6. Článok 30 tohto nariadenia, nazvaný „Uverejnenie rozhodnutí“, uvádza:

„1. Komisia uverejní rozhodnutia, ktoré prijala podľa článkov 7 až 10, 23 a 24.

2. Uverejnenie obsahuje mená strán a obsah rozhodnutia, vrátane akýchkoľvek uložených pokút. Zohľadňuje oprávnený záujem podnikov pri ochrane ich obchodných tajomstiev.“

2. Smernica 2014/104

7. Článok 10 smernice 2014/104, nazvaný „Premlčacie lehoty“, uvádza:

„1. Členské štáty v súlade s týmto článkom stanovujú pravidlá uplatniteľné na premlčacie lehoty na podanie žalôb o náhradu škody. Týmto pravidlami sa určí, kedy predmetné lehoty začínajú plynúť, ich trvanie, ako aj okolnosti, za akých sa prerušujú alebo spočívajú.

2. Premlčacie lehoty nesmú začať plynúť skôr, než sa porušenie práva hospodárskej súťaže skončí a než sa žalobca dozvie alebo než možno odôvodnene predpokladať, že sa dozvedel o:

- a) správaní a o tom, že toto správanie predstavuje porušenie práva hospodárskej súťaže;
- b) skutočnosti, že v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže utrpel škodu, a
- c) totožnosti porušiteľa.

³ Rozsudok z 28. marca 2019 (C-637/17, ďalej len „rozsudok Cogeco“, EU:C:2019:263).

⁴ Rozsudok zo 14. marca 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204).

⁵ Nariadenie Rady zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 a 102 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

3. Členské štáty zabezpečia, aby premlčacia lehota na podanie žaloby o náhradu škody bola najmenej päť rokov.

4. Členské štáty zabezpečia, aby premlčacia lehota spočívala alebo v závislosti od vnútroštátneho práva bola prerušená, ak orgán hospodárskej súťaže vykoná úkony na účely vyšetrovania alebo jeho konania v súvislosti s porušením práva hospodárskej súťaže, ktorého sa týka žaloba o náhradu škody. Spočívanie premlčacej lehoty sa skončí najskôr jeden rok po tom, ako sa rozhodnutie o porušení stalo konečným alebo ako sa konanie skončilo iným spôsobom.“

8. Článok 17 tejto smernice, nazvaný „Kvantifikácia [Vyčíslenie – *neoficiálny preklad*] škody“, stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazné bremeno ani miera preukázania požadované na účely kvantifikácie [vyčíslenia – *neoficiálny preklad*] škody prakticky neznemožnili ani nadmerne nestážili výkon práva na náhradu škody. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátne súdy mali v súlade s vnútroštátnymi postupmi právomoc odhadom stanoviť výšku škody, ak sa preukáže, že žalobca utrpel škodu, ale na základe dostupných dôkazov je prakticky nemožné alebo nadmerne ťažké utrpenú škodu presne kvantifikovať [vyčíslit’ – *neoficiálny preklad*].“

2. Platí domnienka, že kartelové porušenie spôsobuje škodu. Porušiteľ má právo vyvrátiť túto domnienku.

3. Členské štáty zabezpečia, aby vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže mal v konaní súvisiacom so žalobou o náhradu škody na žiadosť vnútroštátneho súdu možnosť pomôcť vnútroštátnemu súdu, ak ide o určenie výšky škody, pokiaľ uvedený vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže považuje takúto pomoc za vhodnú.“

9. Článok 21 uvedenej smernice, nazvaný „Transpozícia“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 27. decembra 2016. Bezodkladne Komisia oznámi znenie týchto ustanovení.“

Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravujú členské štáty.“

10. Článok 22 tej istej smernice, nazvaný „Časová pôsobnosť“, uvádza:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby sa vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21 na zosúladenie s hmotnoprávnymi ustanoveniami tejto smernice neuplatňovali so spätným účinkom.“

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa akékoľvek vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21, iné ako tie, ktoré sú uvedené v odseku 1, neuplatňovali na žaloby o náhradu škody podané na vnútroštátny súd pred 26. decembrom 2014.“

B. Španielske právo

11. Článok 74 ods. 1 Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia (zákon č. 15/2007 o ochrane hospodárskej súťaže) z 3. júla 2007⁶ (ďalej len „zákon č. 15/2007“) stanovuje:

„Premlčacia lehota na podanie žaloby o zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže je päť rokov.“

12. Článok 76 ods. 2 zákona č. 15/2007 stanovuje:

„Ak sa preukáže, že žalobcovi bola spôsobená škoda, ale na základe dostupných dôkazov je prakticky nemožné alebo nadmerne sťažené presne vyčíslieť spôsobenú škodu, súdy majú právomoc odhadom stanoviť výšku náhrady škody.“

13. Prvé prechodné ustanovenie Real Decreto-ley 9/2017 (kráľovský zákonný dekrét č. 9/2017), nazvané „Prechodný režim v oblasti žalôb o náhradu škody vyplývajúcich z porušení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie“, stanovuje:

„1. Ustanovenia článku 3 tohto kráľovského zákonného dekrétu sa neuplatňujú so spätnou účinnosťou.

2. Ustanovenia článku 4 tohto kráľovského zákonného dekrétu sa uplatňujú len na konania začaté po nadobudnutí jeho účinnosti.“

14. Článok 1902 Código Civil (Občiansky zákonník) stanovuje:

„Každý, kto v dôsledku úmyselného pochybenia alebo z nedbanlivosti spôsobí svojim konaním alebo opomenutím inému škodu, je povinný nahradiť spôsobenú škodu.“

III. Spor vo veci samej, prejudiciálne otázky a konanie na Súdnom dvore

15. V rokoch 2006 a 2007 žalobkyňa zakúpila tri nákladné vozidlá vyrobené žalovanými.

16. Dňa 19. júla 2016 Komisia prijala rozhodnutie C(2016) 4673 final týkajúce sa konania podľa článku 101 [ZFEÚ] a článku 53 Dohody o EHP (Vec AT.39824 – Nákladné vozidlá) (ďalej len „rozhodnutie Komisie“)⁷ a v tejto súvislosti uverejnila tlačovú správu (ďalej len „tlačová správa“).

17. Komisia týmto rozhodnutím konštatovala, že viacerí výrobcovia nákladných vozidiel, medzi ktorých patria žalované, porušili článok 101 ZFEÚ a článok 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP) tým, že sa dohodli jednak na cenotvorbe a zvyšovaní hrubých cien nákladných vozidiel s hmotnosťou od 6 do 16 ton („stredne ťažké nákladné vozidlá“) alebo s hmotnosťou viac ako 16 ton („ťažké nákladné vozidlá“) v EHP a jednak na načasovaní a prenášaní nákladov na zavedenie emisných technológií vyžadovaných normami EURO 3 až 6. V prípade žalovaných toto porušenie trvalo od 17. januára 1997 do 18. januára 2011.

⁶ BOE č. 159 zo 4. júla 2007, s. 28848.

⁷ Sankcia Komisie nie je navyše právoplatná pre jeden z podnikov, ktorý ju napadol žalobou podanou 11. decembra 2017, ktorá je prejednávaná na Všeobecnom súde [Scania a i./Komisia (T-799/17)].

18. Dňa 1. apríla 2018 žalobkyňa podala proti žalovaným žalobu na Juzgado de lo Mercantil de León (Obchodný súd León, Španielsko). Táto žaloba smeruje k náhrade škody, ktorú žalobkyňa utrpela z dôvodu protisúťažných postupov, ktorých sa dopustili tieto dve spoločnosti. Uvedená žaloba sa zakladá primárne na relevantných ustanoveniach zákona č. 15/2007 v znení novelizovanom po prebratí smernice 2014/104 a subsidiárne na článku 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka, ktorý ustanovuje všeobecný režim mimozmluvnej zodpovednosti za škodu. Žaloba je vo vzťahu k žalovaným žalobou o náhradu škody podanou v nadväznosti na právoplatné rozhodnutie Komisie, ktorým bolo konštatované porušenie článku 101 ZFEÚ (žaloba o zodpovednosť typu „follow-on“).

19. Rozsudkom z 15. októbra 2019 prvostupňový súd Juzgado de lo Mercantil de León (Obchodný súd León) čiastočne vyhovel návrhu na náhradu škody a uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu vo výške 15 % obstarávacej ceny nákladných vozidiel zvýšenej o zákonné úroky, pričom však neuložil týmto spoločnostiam povinnosť nahradiť trovy konania. Tento súd konkrétne zamietol žalobný dôvod založený na premlčaní žaloby, ktorý uplatnili žalované, a to najmä z dôvodu uplatniteľnosti päťročnej premlčacej lehoty stanovenej v článku 74 ods. 1 zákona č. 15/2007, ktorým sa preberá článok 10 ods. 3 smernice 2014/104. Okrem toho uvedený súd uplatnil domnienku škody spôsobenej kartelovými porušeniami, ktorá je stanovená v článku 17 ods. 2 tejto smernice a preberá do článku 76 ods. 3 zákona č. 15/2007, a využil právomoc súdu odhadom stanoviť výšku škody, ktorá je stanovená v článku 17 ods. 1 uvedenej smernice a preberá do článku 76 ods. 2 zákona č. 15/2007, a to z dôvodu, že obe tieto ustanovenia majú procesnú povahu v rámci právnej úpravy dôkazného bremena.

20. Žalované podali proti tomuto rozsudku odvolanie na Audiencia Provincial de León (Provinčný súd León, Španielsko), pričom tvrdili, že na žalobu sa vzťahuje všeobecný režim mimozmluvnej zodpovednosti podľa článku 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka, podľa ktorého sa na žaloby podané na základe tohto článku uplatňuje premlčacia lehota jedného roka stanovená v článku 1968 ods. 2 tohto zákonníka. Podľa žalovaných táto lehota začala plynúť 19. júla 2016, keď bola uverejnená tlačová správa, a teda je premlčaná, keďže návrh na náhradu škody bol podaný 1. apríla 2018. Žalované sa tiež domnievajú, že neexistuje nijaký dôkaz o príčinnej súvislosti medzi správaním opísaným v rozhodnutí Komisie a zvýšením ceny nákladných vozidiel zakúpených žalobkyňou a že vzhľadom na to, že na žalobu sa uplatňuje článok 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka, ak sa žalobkyni nepodarí preukázať utrpenú škodu, návrh musí byť zamietnutý.

21. Za týchto podmienok Audiencia Provincial de León (Provinčný súd León) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Majú sa článok 101 ZFEÚ a zásada efektivity vykladať v tom zmysle, že bránia takému výkladu vnútroštátneho pravidla, ktorý stanovuje ako rozhodujúci okamih pre uplatnenie spätnej účinnosti dátum uloženia sankcie, a nie dátum podania žaloby, a podľa ktorého sa tak so spätným účinkom neuplatní päťročná premlčacia lehota na podanie žaloby stanovenej v článku 10 smernice [2014/104/EÚ] a článok 17 tejto smernice týkajúci sa stanovenia škody odhadom zo strany súdu?
2. Majú sa článok 22 ods. 2 smernice 2014/104 a pojem ‚so spätným účinkom‘ vykladať v tom zmysle, že článok 10 tejto smernice sa uplatní na žalobu, akou je žaloba podaná v spore vo veci samej, ktorá hoci bola podaná po nadobudnutí účinnosti smernice a účinnosti predpisu prijatého na jej prebratie, týka sa skorších skutkových okolností alebo sankcií?

3. Má sa pri uplatnení ustanovenia, akým je článok 76 zákona č. 15/2007, vykladať článok 17 smernice 2014/104 týkajúci sa stanovenia škody odhadom zo strany súdu v tom zmysle, že ide o pravidlo procesnej povahy, ktoré sa uplatní na spor vo veci samej, v ktorom bola žaloba podaná po nadobudnutí účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na prebratie smernice?“

22. V priebehu prejudiciálneho konania na Súdnom dvore predložili písomné pripomienky žalobkyňa, žalované, španielska a estónska vláda, ako aj Komisia. Všetci títo účastníci konania s výnimkou estónskej vlády tiež v stanovenej lehote písomne odpovedali na otázky položené Súdny dvorom podľa článku 61 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

IV. Analýza

A. Úvodné pripomienky

23. Prejednávaná vec (nazvaná „Nákladné vozidlá“) nastoľuje zložité a citlivé právne otázky týkajúce sa časovej pôsobnosti niektorých ustanovení smernice 2014/104, pokiaľ ide o žalobu o náhradu škody, ktorá síce bola podaná po nadobudnutí účinnosti tejto smernice a vnútroštátnych ustanovení prijatých na jej prebratie, no týka sa porušenia, ktoré skončilo pred nadobudnutím účinnosti tak uvedenej smernice, ako aj týchto vnútroštátnych ustanovení.

24. Treba pripomenúť, že k porušeniu článku 101 ZFEÚ, ktoré viedlo k žalobe o náhradu škody, došlo v rokoch 1997 až 2011. Toto porušenie bolo predmetom rozhodnutia Komisie, ktoré bolo prijaté 19. júla 2016. Verzia, ktorá nemá dôverný charakter, a zhrnutie tohto rozhodnutia boli uverejnené 6. apríla 2017.

25. V súvislosti so smernicou 2014/104 pripomínam, že táto smernica nadobudla účinnosť 26. decembra 2014 a lehota na jej prebratie uplynula 31. decembra 2016. Táto smernica bola prebratá do španielskeho práva 26. mája 2017.

26. Žaloba o náhradu škody bola podaná po nadobudnutí účinnosti vnútroštátnych ustanovení vyplývajúcich zo smernice 2014/104, konkrétne 1. apríla 2018.

27. Treba tiež uviesť, že Španielske kráľovstvo zabezpečilo prebratie smernice 2014/104 prijatím kráľovského zákonného dekrétu č. 9/2017. Tento kráľovský zákonný dekrét vo svojich článkoch 3 a 4 zachoval rozlišovanie medzi hmotnoprávnymi a procesnými ustanoveniami. Článok 3 uvedeného kráľovského zákonného dekrétu vykonáva hmotnoprávne ustanovenia smernice 2014/104 (vrátane ustanovení týkajúcich sa premlčania a vyčíslenia škody, ktoré sú upravené v článku 10, resp. v článku 17 ods. 1 tejto smernice) zmenou zákona č. 15/2007 (nové články 74 a 76 tohto zákona). Článok 4 kráľovského zákonného dekrétu č. 9/2017 vykonáva procesné ustanovenia smernice 2014/104 zmenou Ley de Enjuiciamiento Civil (Občiansky súdny poriadok).

28. Sporné body v prejednávanej veci sa tak týkajú právneho režimu uplatniteľného jednak na premlčanie žaloby podanej žalobkyňou (a konkrétne dĺžky a dátumu začiatku plynutia premlčacej lehoty) a jednak na stanovenie a vyčíslenie vzniknutej škody.

29. Navrhujem odpovedať najprv na druhú a tretiu otázku, keďže tieto otázky sa týkajú povinností členských štátov vyplývajúcich zo smernice 2014/104, ktoré v tomto kontexte možno považovať za *lex specialis*, a následne na prvú otázku, ktorá sa týka povinností členských štátov vyplývajúcich im zo zásad primárneho práva, ktorých objasnenie je relevantné len vtedy, ak predmetnú povinnosť nemožno vyvodiť z osobitných ustanovení tejto smernice.

B. O druhej a tretej prejudiciálnej otázke

30. Svojou druhou a treťou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd pýta na časovú pôsobnosť článkov 10 a 17 smernice 2014/104 v zmysle článku 22 tejto smernice, pokiaľ ide o žalobu o náhradu škody podanú žalobkyňou proti žalovaným, a na hmotnoprávnu alebo procesnú povahu pravidiel vyplývajúcich z tejto smernice.

31. Vzhľadom na to, že tieto dve otázky spolu úzko súvisia, domnievam sa, že ich treba preskúmať spoločne. Užitočnú odpoveď na každú z týchto otázok bude totiž možné poskytnúť až po vykonaní ich spoločnej analýzy.

1. O výklade spätného účinku stanoveného v článku 22 ods. 1 smernice 2014/104 a o časovej pôsobnosti „hmotnoprávných“ ustanovení tejto smernice

32. Podľa článku 22 ods. 1 smernice 2014/104 členské štáty zabezpečia, aby sa vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21 tejto smernice na zosúladenie s hmotnoprávnymi ustanoveniami tejto smernice neuplatňovali so spätným účinkom.

33. Vnútroštátny súd má pochybnosti, pokiaľ ide o výklad príslovkového spojenia „so spätným účinkom“ použitého v tomto ustanovení. Konkrétne sa vnútroštátny súd pýta, či sa spätný účinok viaže po prvé na dátum porušenia práva hospodárskej súťaže kartelovou dohodou, po druhé na dátum uloženia sankcie Komisiou, alebo prípadne po tretie na dátum podania žaloby o náhradu škody.

34. Pripomínam, že podľa ustálenej judikatúry sa nová právna norma uplatní od nadobudnutia účinnosti aktu, ktorým sa táto norma zavádza, a že hoci sa neuplatní na právne situácie, ktoré vznikli a definitívne prebehli počas účinnosti predchádzajúceho zákona, uplatní sa na ich budúce účinky, ako aj na nové právne situácie (zásada zákazu retroaktivity právnych aktov).⁸ Niečo iné platí len vtedy, keď novú normu sprevádzajú osobitné ustanovenia, ktoré konkrétne určujú podmienky jej časovej platnosti.⁹

35. Z ustálenej judikatúry tiež vyplýva, že hmotnoprávne predpisy práva Únie sa majú na účely zabezpečenia dodržiavania zásad právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery vykladať ako pravidlá vzťahujúce sa na situácie, ktoré vznikli pred nadobudnutím ich účinnosti, iba vtedy, ak z ich znenia, účelu alebo štruktúry jasne vyplýva, že im má byť takýto účinok priznaný.¹⁰

⁸ Pozri rozsudky zo 14. apríla 1970, Brock (68/69, EU:C:1970:24, bod 7), a z 10. júla 1986, Licata/Hospodársky a sociálny výbor (270/84, EU:C:1986:304, bod 31).

⁹ Rozsudky zo 16. decembra 2010, Stichting Natuur en Milieu a i. (C-266/09, EU:C:2010:779, bod 32); z 26. marca 2015, Komisia/Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203, bod 32), ako aj z 15. januára 2019, E.B. (C-258/17, EU:C:2019:17, bod 50).

¹⁰ Pozri rozsudky z 24. marca 2011, ISD Polska a i./Komisia (C-369/09 P, EU:C:2011:175, bod 98 a citovaná judikatúra), a z 11. decembra 2008, Komisia/Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709, bod 44 a citovaná judikatúra).

36. Smernica 2014/104 pritom neobsahuje nijaké osobitné pravidlá upravujúce podmienky jej časovej pôsobnosti. Časová pôsobnosť tejto smernice je obmedzená jej článkom 22, ktorý rozlišuje medzi „hmotnoprávnymi ustanoveniami“, ktoré sa neuplatňujú so spätným účinkom,¹¹ a „opatreniami inými ako tie, ktoré sú uvedené v odseku 1 [tohto článku 22]“ (ďalej len „procesné ustanovenia“), ktoré sa uplatňujú v rámci žalôb podaných po nadobudnutí účinnosti uvedenej smernice (teda od 26. decembra 2014).¹²

37. Znenie článku 22 ods. 1 smernice 2014/104 tak odráža všeobecnú zásadu stanovenú Súdnym dvorom, podľa ktorej na rozdiel od procesných pravidiel, ktoré sa všeobecne vzťahujú na všetky spory prejednávané v okamihu nadobudnutia ich účinnosti, sa hmotnoprávne pravidlá spravidla vykladajú tak, že sa v zásade nevzťahujú na „situácie vzniknuté“ pred nadobudnutím ich účinnosti.¹³

38. V tomto štádiu je teda potrebné preskúmať okamih, v ktorom vznikla právna situácia vo veci nazvanej „Nákladné vozidlá“, a konkrétne, či táto situácia vznikla pred alebo po nadobudnutí účinnosti smernice 2014/104 a uplynutí lehoty na jej prebratie.

39. V tejto súvislosti poznamenávam, že v rozsudkoch Cogeco a Skanska Industrial Solutions a i.¹⁴ Súdny dvor konštatoval, že smernica 2014/104 nie je uplatniteľná *ratione temporis* na „skutkové okolnosti“, ktoré nastali pred prijatím a nadobudnutím účinnosti tejto smernice, pričom však nespresnil, či sa tento odkaz týka výlučne porušenia alebo zohľadňuje aj rozhodnutie prijaté orgánmi hospodárskej súťaže, ako aj žalobu o náhradu škody. Pripomínam, že na rozdiel od vyššie uvedených vecí, v ktorých boli žaloby o náhradu škody podané pred nadobudnutím účinnosti smernice 2014/104, v prejednávanej veci bola žaloba o náhradu škody podaná po nadobudnutí účinnosti tejto smernice a na základe zákona č. 15/2007, ktorým sa táto smernica preberá.¹⁵

40. Žalované tvrdia, že na účely určenia hmotnoprávných pravidiel uplatniteľných na údajnú škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže je okamihom vzniku situácie okamih, keď bola uvedená škoda spôsobená, teda okamih, keď žalobkyňa počas obdobia zisteného porušenia zakúpila predmetné nákladné vozidlá.

41. Žalobkyňa zas tvrdí, že právna situácia vznikla v okamihu podania žaloby o náhradu škody. Smernica 2014/104 je teda uplatniteľná v celom rozsahu bez toho, aby vznikla otázka spätnej účinnosti.

42. Vnútroštátny súd sa tiež pýta na možnosť zohľadniť pri stanovení okamihu vzniku právnej situácie tretí chronologický ukazovateľ, a to dátum uloženia sankcie za porušenie práva hospodárskej súťaže.

¹¹ Pozri článok 22 ods. 1 smernice 2014/104.

¹² Pozri článok 22 ods. 2 smernice 2014/104.

¹³ Pozri rozsudky z 24. marca 2011, ISD Polska a i./Komisia (C-369/09 P, EU:C:2011:175, bod 98 a citovaná judikatúra), ako aj z 11. decembra 2008, Komisia/Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709, bod 44 a citovaná judikatúra).

¹⁴ Rozsudok zo 14. marca 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204).

¹⁵ Ako bolo navyše uvedené v bode 23 vyššie, rozhodnutie Komisie vo veci nazvanej „Nákladné vozidlá“ bolo prijaté po nadobudnutí účinnosti smernice 2014/104, ale pred uplynutím lehoty na jej prebratie, zatiaľ čo zhrnutie rozhodnutia Komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie* a verzia ktorá nemá dôverný charakter, rozhodnutia Komisie na internetovej stránke Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodársku súťaž boli uverejnené po uplynutí lehoty na prebratie uvedenej smernice, avšak pred jej prebratím do španielskeho práva zákonom č. 15/2007.

43. Na úvod poznamenávam, že článok 22 smernice 2014/104 vyvoláva pochybnosti, pokiaľ ide o časovú pôsobnosť niektorých ustanovení tejto smernice. Tento článok presnejšie neidentifikuje, ktoré z ustanovení uvedenej smernice majú „hmotnoprávnu“ alebo „procesnú“ povahu. Okrem toho rozsah zákazu retroaktívneho uplatnenia hmotnoprávnych ustanovení nie je stanovený dostatočne jasným spôsobom. Táto skutočnosť viedla k rozdielnym prístupom členských štátov v rámci prebratia tejto smernice, z čoho vyplýva nebezpečenstvo ohrozenia tak cieľa zabezpečenia jednotného uplatňovania práva Únie v oblasti hospodárskej súťaže,¹⁶ ako aj požiadavky právnej istoty.¹⁷

44. Ďalej sa domnievam, že prijatie výkladu žalobkyne by viedlo k retroaktívnemu uplatneniu hmotnoprávnych ustanovení, pre ktoré normotvorca Únie nestanovil spätný účinok. Vznikla by tak situácia, ktorá by ohrozila ciele predvídateľnosti a jednotnosti sledované článkom 22 ods. 1 smernice 2014/104. Takýto výklad by pritom mohol viesť k „oživeniu“ nárokov, ktoré už boli potenciálne premlčané pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na jej prebratie.¹⁸

45. Pokiaľ ide o kritérium dátumu sankcie uloženej Komisiou, uznávam, že vzhľadom na skutočnosť, že prejednávaná vec spadá do rámca presadzovania pravidiel v oblasti hospodárskej súťaže súkromnoprávnymi prostriedkami („private enforcement“) a konkrétne sa týka žaloby o náhradu škody podanej v nadväznosti na porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované orgánom hospodárskej súťaže (žaloba o zodpovednosť typu „follow-on“), mohla by vzniknúť otázka, či by sa kritérium, ktoré sa má použiť na stanovenie okamihu vzniku právnej situácie, nemalo viazať skôr na prijatie rozhodnutia Komisie, ktorým sa konštatovalo porušenie. V rámci žalôb o zodpovednosť typu „follow-on“ je totiž právne postavenie poškodenej osoby nielen že spojené, ale zo svojej podstaty závisí od konštatovania porušenia orgánom hospodárskej súťaže, ktoré predstavuje nevyhnutný prvý krok na to, aby poškodená osoba mohla uplatniť svoje právo na náhradu škody.

46. V tejto súvislosti poznamenávam, že použitie len dátumu vzniku škody alebo dátumu spáchania porušenia ako orientačného bodu na účely stanovenia okamihu vzniku právnej situácie nepochybne predstavuje relevantný prístup v rámci presadzovania článku 101 ZFEÚ verejnoprávnymi prostriedkami („public enforcement“), čo potvrdzuje článok 25 nariadenia č. 1/2003, alebo v rámci žalôb o náhradu škody podaných na vnútroštátne súdy nezávisle od existencie rozhodnutia orgánu hospodárskej súťaže, ktorým sa konštatuje porušenie („stand-alone actions“), môže však byť prípadne mimo koncepčného a kontextuálneho rámca žalôb o zodpovednosť typu „follow-on“, ktoré predpokladajú existenciu rozhodnutia orgánu hospodárskej súťaže a na tomto rozhodnutí zakladajú svoj nárok.

47. Hoci sa predchádzajúce tvrdenie zdá byť rozumné, nemožno ho prijať.

48. V prvom rade treba poznamenať, že všeobecná zásada zákazu retroaktivity vyplýva zo zásady právnej istoty. Cieľom požiadavky právnej istoty je najmä zabezpečiť, aby sa na osoby podliehajúce právu Únie nevzťahovali právne predpisy, ktoré nie sú „jasné a predvídateľné“¹⁹. Cieľom zákazu retroaktivity nových hmotnoprávnych pravidiel uplatniteľných na žaloby o náhradu škody je, podobne ako v prípade sankcií podľa práva Únie v oblasti hospodárskej súťaže uložených v rámci

¹⁶ Pozri odôvodnenie 34 smernice 2014/104.

¹⁷ V tejto súvislosti uvádzam, že otázka uplatnenia *ratione temporis* nového režimu premlčania upraveného v článku 10 smernice 2014/104 dokonale ilustruje túto problematiku vzhľadom na rôzne prístupy k prebratiu, ktoré zaujali členské štáty.

¹⁸ Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 63).

¹⁹ Rozsudok z 12. novembra 1981, Meridionale Industria Salumi a i. (212/80 až 217/80, EU:C:1981:270, bod 10).

presadzovania článku 101 ZFEÚ verejnoprávnymi prostriedkami, zabezpečiť, aby porušiteľ mohol predvídať dôsledky svojho protiprávneho činu a najmä možný rozsah svojej zodpovednosti podľa hmotnoprávnych pravidiel účinných v čase porušenia. Z toho vyplýva, že článok 22 ods. 1 smernice 2014/104 odzrkadľuje judikatúru Súdneho dvora, ktorá zaručuje osobám podliehajúcim súdnej právomoci predvídateľnosť hmotnoprávnych pravidiel, ktoré určujú zodpovednosť za náhradu škody vyplývajúcu z porušenia práva hospodárskej súťaže, a zakazuje tak retroaktívne uplatnenie jeho hmotnoprávnych ustanovení.²⁰

49. V oblasti žalôb o náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže je teda skutkovou situáciou relevantnou na účely určenia pôsobnosti *ratione temporis* vnútroštátnych ustanovení prijatých na účely dosiahnutia súladu s hmotnoprávnymi ustanoveniami smernice 2014/104, ktoré určujú vznik mimozmluvnej zodpovednosti, vznik skutočností zakladajúcich zodpovednosť, ktoré v prejednávanej veci nastali pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na jej prebratie. Presnejšie v rámci žalôb o zodpovednosť typu „follow-on“ síce podniky, ktoré sa zúčastnili na takom karteli, akým je kartel v prejednávanej veci, mohli predvídať, že ich vlastné správanie predstavuje porušenie práva hospodárskej súťaže, ktoré môže byť sankcionované orgánom hospodárskej súťaže a môže potenciálne viesť k tomu, že poškodené osoby sa budú môcť domáhať náhrady spôsobenej škody, nič to však nemení na skutočnosti, že tieto žaloby sa musia riadiť hmotnoprávnymi ustanoveniami účinnými v čase spáchania porušenia. Tento prístup navyše potvrdzuje tak smernica 2014/104,²¹ ako aj judikatúra Súdneho dvora, podľa ktorej v prípade neexistencie právnej úpravy na úrovni Únie sa žaloby o náhradu škody spravujú vnútroštátnymi pravidlami a postupmi členských štátov.²² Chcel by som však zdôrazniť, že tým nie je dotknuté právo poškodených osôb na náhradu spôsobenej škody. Ako totiž bude vysvetlené v bodoch 93 a 94 nižšie, toto právo je zaručené primárnym právom Únie a najmä zásadou efektivity podľa článku 101 ZFEÚ.

50. V druhom rade použitie dátumu porušenia, ktorý predstavuje jasné, objektívne a overiteľné kritérium, by rovnako umožnilo zabezpečiť jednotné uplatňovanie hmotnoprávnych ustanovení smernice 2014/104, ktoré predstavuje jeden zo základných cieľov tejto smernice.²³

51. V treťom rade treba tiež poznamenať, že sa zdá, že veľký počet členských štátov pri preberaní smernice 2014/104 viac či menej výslovne uviedol, že hmotnoprávne ustanovenia tejto smernice sa neuplatňujú na také situácie, o akú ide vo veci samej, v ktorých škoda spôsobená porušením vznikla pred uplynutím lehoty na prebratie uvedenej smernice alebo pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátneho ustanovenia preberajúceho túto smernicu. Zdá sa pritom, že španielsky zákonodarca zvolil takýto model, keď stanovil, že hoci sa procesné ustanovenia uplatňujú len na konania začaté po nadobudnutí účinnosti kráľovského zákonného dekrétu, ktorým sa preberá smernica 2014/104 (teda od 27. mája 2017), hmotnoprávne ustanovenia sa neuplatňujú „so spätnou účinnosťou“, teda na skutkové okolnosti, ktoré nastali pred dátumom prebratia smernice 2014/104. Navyše Komisia v rámci svojej správy o vykonávaní tejto smernice²⁴ nespochybnila takýto prístup.

52. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa domnievam, že hoci sa na konanie vo veci samej uplatnia „procesné“ ustanovenia smernice 2014/104, ustanovenia kvalifikované ako „hmotnoprávne“ nemajú spätný účinok a neuplatnia sa.

²⁰ Pozri rozsudok zo 14. februára 2012, Toshiba Corporation a i. (C-17/10, EU:C:2012:72, body 50 a 51, ako aj citovaná judikatúra).

²¹ Pozri odôvodnenie 11 smernice 2014/104.

²² Pozri rozsudok z 20. septembra 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 31).

²³ Pozri odôvodnenie 34 smernice 2014/104.

²⁴ Pozri „Správa o vykonávaní smernice o žalobách o náhradu škody“ zo 14. decembra 2020.

2. O určení hmotnoprávných a procesných ustanovení uvedených v článku 22 smernice 2014/104

53. Pripomínam, že druhá a tretia otázka sa týkajú povinností členských štátov, ktoré im vyplývajú z článku 22 smernice 2014/104, pokiaľ ide o časovú pôsobnosť ustanovení tejto smernice upravujúcich premlčaciu lehotu (článok 10), právomoc vnútroštátnych súdov odhadom stanovíť výšku škody (článok 17 ods. 1) a vyvrátiteľnú domnienku škody spôsobenej kartelmi (článok 17 ods. 2).

54. Vnútroštátny súd sa tak pýta, či vyššie uvedené ustanovenia sú alebo nie sú hmotnoprávnymi ustanoveniami v zmysle článku 22 uvedenej smernice a či sa uplatnia na takú žalobu o náhradu škody, akou je žaloba vo veci samej.

a) O voľnej úvahe členských štátov pri určení hmotnoprávných a procesných ustanovení smernice 2014/104

55. Na úvod je potrebné určiť, či majú členské štáty možnosť kvalifikovať pravidlá prijaté na účely zabezpečenia prebratia smernice 2014/104 ako pravidlá hmotnoprávnej alebo procesnej povahy.

56. Španielska a estónska vláda sa domnievajú, že na túto otázku treba odpovedať kladne. Tieto vlády tvrdia, že pokiaľ nebola otázka premlčania žalôb o náhradu škody vyčerpávajúcim spôsobom harmonizovaná na úrovni práva Únie, príslušný vnútroštátny právny poriadok môže naďalej kvalifikovať pravidlá upravujúce túto premlčaciu lehotu ako hmotnoprávne pravidlá alebo ako procesné pravidlá.

57. Estónska vláda tiež tvrdí, že členské štáty majú procesnú autonómiu, ktorá im priznáva mieru voľnej úvahy pri vykonávaní smernice 2014/104, ktorú je Súdny dvor povinný rešpektovať pod podmienkou, že členský štát dodržiava zásady ekvivalencie a efektivity. Podľa tejto vlády kvalifikácia pravidla ako pravidla „hmotnoprávnej“ alebo „procesnej“ povahy po nadobudnutí účinnosti tejto smernice predstavuje neprijateľný zásah do procesnej autonómie členských štátov.

58. Naproti tomu Komisia a jedna zo žalovaných zastávajú názor, že otázku, ktoré z ustanovení smernice 2014/104 sú hmotnoprávne a ktoré nie, treba posúdiť z hľadiska práva Únie a nie z hľadiska požiadaviek uplatniteľného vnútroštátneho práva.

59. Súhlasím s týmto stanoviskom.

60. V prvom rade treba konštatovať, že hoci článok 22 smernice 2014/104 nedefinuje, ktoré ustanovenia majú hmotnoprávnu a ktoré procesnú povahu, tento článok výslovne odkazuje na „hmotnoprávne ustanovenia tejto smernice“, z čoho pravdepodobne vyplýva, že povaha jej ustanovení je osobitnou otázkou práva Únie.

61. V druhom rade pripomínam, že medzi hlavné ciele smernice 2014/104 patrí snaha zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva Únie v oblasti hospodárskej súťaže, zvýšiť účinnosť a procesnú efektívnosť konaní o žalobách o náhradu škody, ako aj zabezpečiť účinné a jednotné uplatňovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ.²⁵ Ponechanie takejto voľnej úvahy členským štátom by pritom mohlo viesť k nekoherentnému a nejednotnému uplatňovaniu ustanovení tejto smernice v rôznych právnych poriadkoch, čo by bolo v rozpore s vyššie uvedenými cieľmi. Naproti tomu záver, že

²⁵ Pozri odôvodnenie 34 smernice 2014/104.

právo Únie by malo určiť, ktoré z ustanovení uvedenej smernice sú hmotnoprávne a ktoré nie, by umožnil zvýšiť právnu istotu a zabrániť osobám poškodeným porušením pravidiel práva hospodárskej súťaže, resp. odradiť tieto osoby od toho, aby podali žalobu o náhradu škody na konkrétnom súde, ktorý si zvolia z toho dôvodu, že tento krok bude viesť k uplatneniu hmotnoprávnych a procesných pravidiel priaznivejších pre ich záujmy, než sú pravidlá, ktoré by mohol uplatniť iný vnútroštátny súd. Inými slovami, tento prístup by umožnil vyhnúť sa „forum shopping“.

62. V treťom rade poznamenávam, že aj keby sa pripustilo, že normotvorca Únie ponechal členským štátom možnosť určiť, ktoré ustanovenia majú hmotnoprávnu alebo procesnú povahu, nič to nemení na tom, že toto určenie musí byť v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie, ako aj so zásadou efektivity práva hospodárskej súťaže, aby sa zabezpečil účinný systém sankcií za porušenia práva hospodárskej súťaže stíhané súkromnoprávnymi prostriedkami.

63. Domnievam sa teda, že druhú a tretiu otázku treba preskúmať na základe predpokladu, že určenie povahy ustanovení smernice 2014/104 je otázkou upravenou právom Únie.

b) Pravidlá upravujúce premlčacie lehoty podľa článku 10 smernice 2014/104

64. Treba poznamenať, že podobne ako v prípade článku 17 smernice 2014/104 španielsky zákonodarca prebral článok 10 tejto smernice do španielskeho práva ako hmotnoprávne ustanovenie, ktoré nemá spätnú účinnosť.

65. Pripomínam, že generálna advokátka Kokott sa vyjadrila ku kvalifikácii článku 10 smernice 2014/104 vo svojich návrhoch vo veci Cogeco, pričom sa domnievala, že nejde o čisto procesné ustanovenie.²⁶

66. Okrem toho Súdny dvor tiež vyhlásil, že na rozdiel od procesných lehôt premlčacia lehota patrí do hmotného práva, keďže jej úlohou je chrániť tak poškodenú osobu, ktorá musí mať dostatok času na získanie relevantných informácií na prípadné podanie žaloby, ako aj osobu zodpovednú za spôsobenú škodu, keďže bráni tomu, aby poškodená osoba mala možnosť neobmedzene zdržiavať uplatnenie svojho nároku na náhradu škody.²⁷

67. Poznamenávam tiež, že otázka premlčacej lehoty patrí do hmotného práva vo väčšine vnútroštátnych právnych poriadkov a z tohto dôvodu bol článok 10 smernice 2014/104 vo väčšine členských štátov prebratý ako hmotnoprávne ustanovenie.²⁸

68. V tejto súvislosti treba spresniť, že španielsky zákonodarca na rozdiel od zákonodarcov iných členských štátov,²⁹ zdá sa, nestanovil osobitné prechodné pravidlá, pokiaľ ide o pôsobnosť *ratione temporis* nových pravidiel premlčania.

²⁶ Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 61).

²⁷ Rozsudok z 8. novembra 2012, Evropaïki Dynamiki/Komisïa (C-469/11 P, EU:C:2012:705, body 52 a 53).

²⁸ THOMAS, B., AUBIN, F.: Chapter 7 – Limitation period. In: AMARO, R. (ed.): *Private Enforcement of Competition Law in Europe*. 1. vydanie. Bruxelles: Bruylant, 2021, s. 165.

²⁹ Pozri napríklad prístup, ktorý zaujalo Francúzsko v článku 12 ods. 2 nariadenia č. 2017-303 z 9. marca 2017 o žalobách o náhradu škody v dôsledku protisúťažných postupov (JORF č. 59 z 10. marca 2017).

69. Vzhľadom na uvedené skutočnosti navrhujem odpovedať na druhú prejudiciálnu otázku tak, že článok 22 ods. 2 smernice 2014/104 sa má vykladať v tom zmysle, že článok 10 tejto smernice sa neuplatní na žalobu o náhradu škody, ktorá síce bola podaná po nadobudnutí účinnosti uvedenej smernice a vnútroštátnych ustanovení prijatých na jej prebratie, no týka sa skutkových okolností a sankcií, ku ktorým došlo pred nadobudnutím účinnosti týchto ustanovení.

c) Právomoc súdu odhadom stanoví a vyčíslí škodu, stanovená v článku 17 ods. 1 smernice 2014/104

70. Pokiaľ ide o článok 17 ods. 1 smernice 2014/104, z jeho znenia vyplýva, že sa týka najmä miery dokazovania požadovanej na účely vyčíslenia škody, ktorá vznikla poškodenej osobe, a posúdenia dôkazov, z ktorých môže žalobkyňa vychádzať na účely preukázania rozsahu spôsobenej škody, príslušným vnútroštátnym súdom.

71. Prvá veta článku 17 ods. 1 smernice 2014/104 ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby dôkazné bremeno ani miera preukázania požadované na účely vyčíslenia škody prakticky neznamenali ani nadmerne nesťažili výkon práva na náhradu škody.

72. Hneď na úvod podotýkam, že toto ustanovenie je vyjadrením zásady efektivity práva hospodárskej súťaže stanovenej judikatúrou Súdneho dvora.³⁰

73. To isté podľa mňa platí aj v prípade druhej vety článku 17 ods. 1 smernice 2014/104, ktorá nestanovuje novú hmotnoprávnu povinnosť účastníkov konania.

74. Cieľom tohto ustanovenia, ktoré zmierňuje mieru dokazovania požadovanú na účely určenia výšky spôsobenej škody, je teda napraviť asymetriu informácií existujúcu na úkor žalobkyne a skutočnosť, že vyčíslenie spôsobenej škody, najmä vo veciach kartelov, vyžaduje posúdenie toho, akým spôsobom by sa dotknutý trh vyvíjal v prípade neexistencie porušenia, čo je úloha, ktorá je pre poškodenú osobu takmer nesplniteľná.

75. Poznávam tiež, že na rozdiel od článku 17 ods. 2 smernice 2014/104 článok 17 ods. 1 tejto smernice nezbavuje žalobkyňu dôkazného bremena a hlavnej povinnosti vyčíslíť a preukázať výšku spôsobenej škody. Toto ustanovenie sa obmedzuje na to, že len poskytuje vnútroštátnym súdom metódu vyčíslenia výšky škody, keď im priznáva určitú mieru voľnej úvahy, ktorá im v prípade, keď majú žalobcovia ťažkosti s presným vyčíslením spôsobenej škody, umožňuje upraviť mieru dokazovania požadovanú na účely stanovenia výšky škody, a teda prijať nižšiu mieru dokazovania v porovnaní s obvykle vyžadovanou mierou dokazovania.

76. Domnievam sa tak, že tento nástroj len posilňuje to, čo je napokon prirodzenou úlohou súdu v rámci žaloby o náhradu škody, a to určenie výšky spôsobenej škody.

77. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa domnievam, že článok 17 ods. 1 smernice 2014/104 je možné považovať za „procesné“ ustanovenie v zmysle článku 22 tejto smernice a ako také sa uplatní na žalobu o náhradu škody, akou je žaloba vo veci samej, ktorá síce bola podaná po nadobudnutí účinnosti uvedenej smernice a vnútroštátnych ustanovení prijatých na jej prebratie, no týka sa porušenia, ktoré skončilo pred nadobudnutím účinnosti tak tejto smernice, ako aj týchto vnútroštátnych ustanovení.

³⁰ Pozri rozsudok Cogeco a rozsudok z 12. decembra 2019, Otis Gesellschaft a i. (C-435/18, EU:C:2019:1069).

d) Domnienka škody vyplývajúcej z porušenia práva hospodárskej súťaže, stanovená v článku 17 ods. 2 smernice 2014/104

78. Pokiaľ ide o otázku, či článok 17 ods. 2 smernice 2014/104 je alebo nie je hmotnoprávnym ustanovením v zmysle článku 22 tejto smernice, treba pripomenúť, že podľa znenia tohto ustanovenia platí domnienka, že kartelové porušenie spôsobuje škodu. Porušiteľ má však právo vyvrátiť túto domnienku.

79. Hneď na úvod poznamenávam, že toto ustanovenie sa neobmedzuje na rozdelenie dôkazného bremena týkajúceho sa existencie škody (ktoré je otázkou procesnej povahy), ale stanovuje vyvrátiteľnú domnienku týkajúcu sa existencie škody vyplývajúcej z dotknutého kartelu, čo sa priamo týka mimozmluvnej zodpovednosti osôb porušujúcich pravidlá práva hospodárskej súťaže.

80. V tejto súvislosti pripomínam, že z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že každý má nárok na náhradu spôsobenej škody, pokiaľ existuje príčinná súvislosť medzi touto škodou a kartelovou dohodou alebo postupom, ktoré sú podľa článku 101 ZFEÚ zakázané.³¹ Existencia škody a príčinná súvislosť medzi takouto škodou a porušením práva hospodárskej súťaže nepochybne patria medzi základné prvky mimozmluvnej zodpovednosti za škodu.

81. V tejto súvislosti zastávam názor, že domnienka stanovená v článku 17 ods. 2 smernice 2014/104 nemá čisto dôkazný účel. Táto domnienka naopak tým, že prenáša dôkazné bremeno na porušiteľa a zbavuje poškodenú osobu povinnosti preukázať existenciu škody spôsobenej kartelom alebo príčinnej súvislosti medzi touto škodou a týmto kartelom, je priamo spojená s pripísaním mimozmluvnej zodpovednosti za škodu osobe, ktorá sa dopustila predmetného porušenia, a v dôsledku toho priamo ovplyvňuje jej právne postavenie. Domnievam sa teda, že článok 17 ods. 2 smernice 2014/104 a najmä jeho prvá veta predstavuje pravidlo úzko súvisiace so vznikom, pripísaním a rozsahom mimozmluvnej zodpovednosti podnikov, ktoré svojou účasťou na karteli porušili článok 101 ZFEÚ. Z judikatúry pritom možno vyvodiť, že takéto pravidlá môžu byť kvalifikované ako „hmotnoprávne pravidlá“³².

82. V tejto súvislosti treba dodať, že Súdny dvor nepriznal spätnú účinnosť ani iným ustanoveniam smernice 2014/104, ktoré tiež úzko súvisia s určením zodpovednosti porušiteľov. Napríklad v rozsudku *Skanska Industrial Solutions a i.* Súdny dvor konštatoval, že článok 11 ods. 1 tejto smernice, ktorý sa týka určenia spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti podnikov, ktoré spoločným správaním porušili právo hospodárskej súťaže, nie je uplatniteľný *ratione temporis* na predmetné skutkové okolnosti, ktoré sa týkali žaloby o náhradu škody podanej po karteli, ktorý viedol k jej podaniu.³³

83. Okrem toho, ako uviedla Komisia, informácie v oblasti medzinárodného práva súkromného hovoria v prospech stanoviska, podľa ktorého ustanovenia zavádzajúce domnienky, akou je domnienka stanovená v článku 17 ods. 2 smernice 2014/104, možno kvalifikovať ako hmotnoprávne ustanovenia.³⁴

³¹ Pozri rozsudok z 5. júna 2014, *Kone a i.* (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 22 a citovaná judikatúra).

³² Pozri rozsudok z 1. júla 2004, *Tsapalos a Diamantakis* (C-361/02 a C-362/02, EU:C:2004:401, bod 20).

³³ Pozri rozsudok zo 14. marca 2019 (C-724/17, EU:C:2019:204, bod 34).

³⁴ Pozri článok 15 písm. c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky („RÍM II“) (Ú. v. EÚ L 199, 2007, s. 40) a článok 12 ods. 1 písm. c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6).

84. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa domnievam, že na rozdiel od článku 17 ods. 1 smernice 2014/104 článok 17 ods. 2 tejto smernice možno kvalifikovať ako „hmotnoprávne“ ustanovenie v zmysle článku 22 ods. 1 uvedenej smernice, a preto sa vnútroštátne právne predpisy prijaté na účely dosiahnutia súladu s týmto ustanovením nemajú uplatniť na skutočnosti zakladajúce zodpovednosť, ktoré nastali pred nadobudnutím účinnosti týchto vnútroštátnych noriem na jej prebratie.

85. Ako však vysvetlím v bodoch 139 až 141 nižšie, tento výklad nijako nebráni tomu, aby vnútroštátne súdy uplatnili domnienky týkajúce sa dôkazného bremena, pokiaľ ide o škodu, ktorá existovala pred prijatím príslušných vnútroštátnych noriem na prebratie smernice, ktorých súlad s požiadavkami práva Únie sa musí posúdiť najmä s prihliadnutím na všeobecné zásady ekvivalencie a efektivity.

86. Za týchto podmienok navrhujem odpovedať na tretiu prejudiciálnu otázku tak, že článok 22 ods. 1 smernice 2014/104 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni uplatneniu vnútroštátnych ustanovení na prebratie prijatých na dosiahnutie súladu s článkom 17 ods. 1 tejto smernice, ktorý upravuje právomoc vnútroštátnych súdov odhadom stanoviť výšku škody, na škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže, ktoré skončilo pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na prebratie smernice, v rámci žaloby o náhradu škody podanej po nadobudnutí účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na prebratie smernice. Článok 22 ods. 1 uvedenej smernice sa má vykladať v tom zmysle, že bráni uplatneniu vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na vykonanie článku 17 ods. 2 tej istej smernice, ktorý stanovuje vyvrátiteľnú domnienku škody spôsobenej kartelmi, na porušenia spáchané pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na prebratie smernice, v rámci žaloby o náhradu škody podanej po nadobudnutí účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na prebratie smernice.

C. O prvej prejudiciálnej otázke

87. Vzhľadom na odpovede, ktoré som navrhol na druhú a tretiu otázku, považujem za potrebné odpovedať na prvú prejudiciálnu otázku.

88. Prvá prejudiciálna otázka má dve časti.

89. Po prvé vnútroštátny súd sa svojou prvou otázkou pýta na povinnosti, ktoré členským štátom vyplývajú z primárneho práva, teda na účinok článku 101 ZFEÚ a zásady efektivity pri určení, či sa článok 10 ods. 3, článok 17 ods. 1 druhá veta a článok 17 ods. 2 smernice 2014/104 uplatnia na situáciu, o akú ide vo veci samej. Vzniká tak otázka, či článok 101 ZFEÚ a zásada efektivity vyžadujú, aby sa prvé prechodné ustanovenie kráľovského zákonného dekrétu č. 9/2017 vykladalo v tom zmysle, že zmeny zákona o ochrane hospodárskej súťaže týkajúce sa premlčacích lehôt, vyvrátiteľnej domnienky škody spôsobenej v rámci kartelu a vyčíslenia škody sa uplatnia na také žaloby podané po nadobudnutí účinnosti tohto kráľovského zákonného dekrétu, akou je žaloba podaná vo veci samej, vrátane prípadov, keď sa žaloba vzťahuje na skutkové okolnosti a sankcie predchádzajúce nadobudnutiu účinnosti uvedeného kráľovského zákonného dekrétu.

90. Po druhé vnútroštátny súd žiada Súdny dvor, aby v prípade, že články 10 a 17 smernice 2014/104 nie sú uplatniteľné *ratione temporis*, rozhodol o zlučiteľnosti ustanovení španielskeho práva – a konkrétne ustanovenia o mimozmluvnej zodpovednosti, ktoré predstavuje alternatívny právny základ žaloby o náhradu škody vo veci samej – s článkom 101 ZFEÚ a so zásadou efektivity.

91. Pokiaľ ide o prvú časť prvej prejudiciálnej otázky, uvádzam, že zásada efektivity nemôže ukladať povinnosť retroaktívneho uplatnenia hmotnoprávných ustanovení smernice 2014/104. To by bolo v rozpore so všeobecnými právnymi zásadami, ako je zásada právnej istoty. Domnievam sa teda, že rozhodnutie španielskeho zákonodarcu, podľa ktorého ustanovenia preberajúce článok 10 a článok 17 ods. 2 smernice 2014/104 sú hmotnoprávnymi ustanoveniami, ktoré sa neuplatňujú so spätnou účinnosťou – pričom táto kvalifikácia je navyše v súlade s právom Únie, ako bolo vysvetlené v analýze druhej a tretej prejudiciálnej otázky –, je v súlade so zásadou efektivity. Rovnaké odôvodnenie však nemožno uplatniť na článok 17 ods. 1 uvedenej smernice, ktorý je procesným ustanovením a môže sa uplatniť na žalobu o náhradu škody, ktorá je predmetom prejednávanej veci.

92. Pokiaľ ide o druhú časť tejto otázky, hneď na úvod poznamenávam, že zákaz retroaktivity vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na prebratie hmotnoprávných ustanovení smernice 2014/104 stanovený v článku 22 ods. 1 tejto smernice, pokiaľ ide o skutočnosti zakladajúce zodpovednosť, ktoré nastali pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na jej prebratie, nevylučuje, aby členské štáty na základe zásady efektivity uplatňovali svoje vnútroštátne právne predpisy v súlade so svojimi už existujúcimi povinnosťami vyplývajúcimi z primárneho práva.³⁵

93. Je teda nesporné, že v prípade neexistencie právnych predpisov Únie v danej oblasti uplatniteľných *ratione temporis* prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu stanoviť podmienky výkonu práva domáhať sa náhrady škody vyplývajúcej z porušenia článkov 101 a 102 ZFEÚ s cieľom zaručiť práva, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z priameho účinku týchto predpisov, a to pod podmienkou, že tieto vnútroštátne pravidlá nie sú menej výhodné ako pravidlá upravujúce podobné žaloby vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie) a prakticky neznemožňujú alebo nadmerne nesťažujú výkon práv, ktoré priznáva právo Únie (zásada efektivity).³⁶

94. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 101 ZFEÚ vyvoláva priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami a zakladá dotknutým osobám práva, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné ochraňovať. Plná účinnosť článku 101 ZFEÚ tak vyžaduje, aby každá osoba, ktorej bola spôsobená škoda, mala možnosť požadovať náhradu nielen skutočnej škody (*damnum emergens*), ale aj ušlého zisku (*lucrum cessans*), ako aj zaplatenie úrokov.³⁷

95. Súdny dvor spresnil obsah a rozsah tejto judikatúry v súvislosti s osobitnými aspektmi žalôb o náhradu škody. Súdny dvor tak rozhodol, že zásada efektivity bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá spôsobuje, že „uplatnenie nároku na náhradu celej škody je prakticky nemožné alebo neprimerane ťažké“³⁸.

96. Treba tiež poznamenať, že presadzovanie práva hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami a presadzovanie práva hospodárskej súťaže súkromnoprávnymi prostriedkami treba chápať ako nástroje, ktoré slúžia spoločnému cieľu, ktorým je dodržiavanie práva hospodárskej súťaže. V tejto súvislosti uvádzam, že judikatúra Súdneho dvora uznala, že právo domáhať sa náhrady škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže posilňuje

³⁵ Pozri odôvodnenie 11 smernice 2014/104.

³⁶ Pozri rozsudky z 20. septembra 2001, *Courage a Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 29); z 5. júna 2014, *Kone a i.* (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 24), ako aj rozsudok *Cogeco* (bod 42).

³⁷ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. júla 2006, *Manfredi a i.* (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 95).

³⁸ Pozri rozsudok *Cogeco* (body 38 až 55) a rozsudok z 12. decembra 2019, *Otis Gesellschaft a i.* (C-435/18, EU:C:2019:1069, bod 25 a citovaná judikatúra).

operatívnosť pravidiel hospodárskej súťaže Únie a odrádza od často utajených dohôd a postupov, ktoré môžu obmedziť alebo narušiť hospodársku súťaž. Z tohto hľadiska môžu žaloby o náhradu škody prejednávané vnútroštátnymi súdmi podstatne prispieť k zachovaniu účinnej hospodárskej súťaže v Európskej únii.³⁹ Zatiaľ čo v rámci presadzovania práva hospodárskej súťaže verejnoprávnymi prostriedkami sa odradzujúci účinok prejavuje prostredníctvom sankcií uložených orgánmi hospodárskej súťaže, v rámci presadzovania práva hospodárskej súťaže súkromnoprávnymi prostriedkami je tento účinok zabezpečený rizikom, že podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli, budú čeliť veľkému počtu žalôb o náhradu škody podaných potenciálne poškodenými osobami na rôznych súdoch (najmä ak má porušenie práva hospodárskej súťaže cezhraničný charakter a vzťahuje sa na viaceré členské štáty, ako v prejednáwanej veci).

1. Preskúmanie režimu premlčania stanoveného španielskym Občianskym zákonníkom z hľadiska zásady efektivity

97. Súdny dvor definoval skutočnosti, ktoré treba zohľadniť pri určení, či je konkrétny režim premlčania v súlade so zásadou efektivity. Súdny dvor konkrétne rozhodol, že je potrebné zohľadniť všetky prvky premlčania, presnejšie po prvé dĺžku premlčacej lehoty,⁴⁰ po druhé okolnosť, či lehota začína plynúť pred tým, ako sa poškodená osoba dozvedela o vzniknutej škode,⁴¹ a po tretie okolnosť, či lehota môže byť pozastavená alebo prerušená.⁴²

98. Súlad režimu mimozmluvnej zodpovednosti upraveného španielskym Občianskym zákonníkom je teda potrebné preskúmať so zreteľom na tieto kritériá.

a) Dĺžka premlčacej lehoty

99. Súdny dvor rozhodol, že dĺžka premlčacej lehoty nesmie byť „taká krátka, aby v kombinácii s ostatnými pravidlami upravujúcimi premlčanie spôsobila, že by bolo uplatnenie nároku na náhradu škody prakticky nemožné alebo neprimerané“⁴³.

100. Podotýkam, že lehota jedného roka stanovená režimom mimozmluvnej zodpovednosti podľa španielskeho Občianskeho zákonníka je podstatne kratšia ako lehota piatich rokov stanovená v článku 10 ods. 1 smernice 2014/104.

101. Podotýkam však, že vzhľadom na kritériá stanovené v judikatúre Cogeco je potrebné zohľadniť všetky prvky predmetného režimu premlčania.⁴⁴ Pri preskúmaní efektivity teda nestačí oddelene posúdiť jednotlivé prvky vnútroštátnej právnej úpravy premlčania.⁴⁵

102. Ešte pred analýzou začiatku premlčacej lehoty a udalosti, od ktorej začína plynúť, uvádzam, že v prejednáwanej veci nevzniká otázka pozastavenia alebo prerušenia plynutia premlčacej lehoty (napriek jej dôležitosti pre určenie, či je lehota jedného roka v súlade s kritériami stanovenými

³⁹ Pozri rozsudok zo 14. júna 2011, Pfeiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, bod 29).

⁴⁰ Pozri rozsudok Cogeco (bod 48).

⁴¹ Pozri rozsudok Cogeco (bod 49).

⁴² Pozri rozsudok Cogeco (bod 51).

⁴³ Pozri rozsudok Cogeco (bod 48).

⁴⁴ Pozri rozsudok Cogeco (bod 45).

⁴⁵ Pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Cogeco Communications (C-637/17, EU:C:2019:32, bod 81).

judikatúrou Súdneho dvora v rozsudku Cogeco). Pokiaľ ide o skutočnosti, ktoré treba zohľadniť na zabezpečenie dodržiavania zásady efektivity na tejto úrovni, odkazujem na analýzu Súdneho dvora v uvedenom rozsudku Cogeco.⁴⁶

b) Dies a quo na výpočet premlčacej lehoty

103. Ak by Súdny dvor dospel k záveru, že článok 10 smernice 2014/104 sa neuplatní na žalobu o náhradu škody, akou je žaloba vo veci samej, vnútroštátny súd by bol v zásade povinný uplatniť premlčaciu lehotu jedného roka stanovenú všeobecným režimom mimozmluvnej zodpovednosti podľa článku 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka a určiť *dies a quo* na výpočet premlčacej lehoty.

104. Žalované sa v tejto súvislosti domnievajú, že premlčacia lehota stanovená v článku 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka začala plynúť v deň uverejnenia tlačovej správy, teda 19. júla 2016. Keďže žalobkyňa podala žalobu 1. apríla 2018, táto lehota je tak premlčaná.

105. Žalobkyňa, španielska vláda a Komisia zas tvrdia, že za *dies a quo* treba považovať deň uverejnenia zhrnutia rozhodnutia Komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie*, teda 6. apríl 2017, čo znamená, že v prejednávanej veci nie je žaloba o náhradu škody premlčaná.

106. Na úvod pripomínam, že Súdny dvor vyhlásil, že zásada efektivity vyžaduje, aby vnútroštátna právna úprava stanovujúca dátum, od ktorého začína plynúť premlčacia lehota, bola prispôbená špecifikám práva hospodárskej súťaže a cieľom vykonávania pravidiel tohto práva dotknutými osobami.⁴⁷ Súdny dvor sa tiež vyjadril k udalosti, od ktorej začína plynúť premlčacia lehota, keď spresnil, že na to, aby poškodená osoba mohla podať žalobu o náhradu škody, je nevyhnutné, aby poznala totožnosť osoby, ktorá sa dopustila porušenia práva hospodárskej súťaže.⁴⁸

107. Tieto kritériá možno nájsť aj v článku 10 ods. 2 smernice 2014/104, ktorý stanovuje, že začiatok plynutia premlčacej lehoty sa viaže na splnenie dvoch kumulatívnych podmienok, a to jednak na ukončenie porušenia práva hospodárskej súťaže a jednak na znalosť určitých informácií nevyhnutných na podanie žaloby o náhradu škody.⁴⁹

108. V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd pýta, ktorý z dokumentov, konkrétne uverejnenie tlačovej správy alebo uverejnenie zhrnutia rozhodnutia v *Úradnom vestníku Európskej únie* (a verzie tohto rozhodnutia, ktorá nemá dôverný charakter, na internetovej stránke Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodársku súťaž), možno kvalifikovať ako relevantnú udalosť, na základe ktorej možno odôvodnene predpokladať, že žalobkyňa sa dozvedela informácie nevyhnutné na podanie žaloby o náhradu škody.

109. Na zodpovedanie tejto otázky je potrebné analyzovať predmet, povahu a najmä obsah tlačovej správy a porovnať ich so zhrnutím rozhodnutia uverejneným v *Úradnom vestníku Európskej únie* vo veci nazvanej „Nákladné vozidlá“. Treba sa tiež zamyslieť nad existenciou prípadnej povinnosti náležitej starostlivosti, ktorú by mali preukázať poškodené osoby v rámci presadzovania článku 101 ZFEÚ súkromnoprávnymi prostriedkami.

⁴⁶ Pozri rozsudok Cogeco (body 44 až 55).

⁴⁷ Pozri rozsudok Cogeco (bod 47).

⁴⁸ Pozri rozsudok Cogeco (body 48, 49 a 50).

⁴⁹ Domnievam sa teda, že nasledujúca analýza je relevantná aj pre stanovenie *dies a quo* v prípade, keď sa článok 10 tejto smernice uplatní.

1) *O uverejnení tlačových správ a rozhodnutí Komisie*

110. Podľa článku 30 nariadenia č. 1/2003 je Komisia povinná uverejniť rozhodnutia, ktoré prijme na základe článkov 7, 9, 10 a 24 tohto nariadenia.

111. Komisia si túto povinnosť splní tým, že v *Úradnom vestníku Európskej únie* uverejní zhrnutie rozhodnutí prijatých podľa článkov 101 a/alebo 102 ZFEÚ vo všetkých úradných jazykoch „krátko“ po ich prijatí.⁵⁰

112. Bežnou praxou Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodársku súťaž tiež je, že „čo najskôr“ uverejňuje verzie rozhodnutí, ktoré nemajú dôverný charakter, prijatých podľa článkov 101 alebo 102 ZFEÚ na svojej internetovej stránke, hoci na rozdiel od zhrnutí sa rozhodnutia uverejňujú len v jazyku konania. Z dôvodu povinnosti chrániť obchodné tajomstvo a dôverné informácie účastníkov konania sa tieto verejné verzie vo všeobecnosti uverejňujú určitý čas po prijatí týchto rozhodnutí.⁵¹

113. Pripomínam, že v prejednávanej veci bolo rozhodnutie Komisie prijaté 19. júla 2016. V ten istý deň Komisia oznámila prijatie tohto rozhodnutia v tlačovej správe dostupnej na jej internetovej stránke.⁵² Následne 6. apríla 2017 Komisia uverejnila zhrnutie uvedeného rozhodnutia v *Úradnom vestníku Európskej únie*. V ten istý deň Komisia uverejnila predbežnú verziu rozhodnutia, ktorá nemá dôverný charakter, na internetovej stránke Generálneho riaditeľstva pre hospodársku súťaž.

2) *O existencii informačnej povinnosti osoby poškodenej porušením práva hospodárskej súťaže*

114. Vzhľadom na uvedené skutočnosti vzniká otázka, či sú potenciálne poškodené osoby povinné dodržiavať pri vybavovaní svojich záležitostí určitú povinnosť náležitej starostlivosti, aby získali potrebné informácie ktoré im umožnia podať žalobu o náhradu škody, a ak áno, v akom rozsahu táto povinnosť náležitej starostlivosti vyžaduje sledovanie uverejňovania tlačových správ Komisie o rozhodnutiach prijatých na základe článku 101 ZFEÚ.

115. Žalované, zdá sa, tvrdia, že vzhľadom na to, že žalobcami boli podniky alebo skúsení odborníci, mala by sa od nich vyžadovať takáto povinnosť náležitej starostlivosti. Podľa týchto žalovaných viaceré indície – ako napríklad mediálne pokrytie prijatia predmetného rozhodnutia v deň uverejnenia tlačovej správy alebo skutočnosť, že advokátske kancelárie, investičné fondy a ďalší odborníci zaoberajúci sa podobnými žiadosťami o náhradu škody podľa všetkého informovali o možnosti žalovať výrobcov nákladných vozidiel – naznačujú, že kupujúci nákladných vozidiel nemôžu tvrdiť, že nevedeli o rozhodnutí prijatom Komisiou.

116. Podľa žalovaných sa teda treba domnievať, že žalobkyňa sa dozvedela o porušení v okamihu uverejnenia tlačovej správy a mohla podať žalobu o náhradu škody alebo prinajmenšom zaslaním listu prerušiť plynutie premlčacej lehoty od tohto dátumu, ako to pravdepodobne urobili iní kupujúci nákladných vozidiel, ktorí v súčasnosti žalujú ich výrobcov na španielskych súdoch.

⁵⁰ Pozri odôvodnenie 148 oznámenia o osvedčených postupoch vedenia konania podľa článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ C 308, 2011, s. 6).

⁵¹ Pozri odôvodnenie 149 oznámenia o osvedčených postupoch vedenia konania podľa článkov 101 a 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁵² Pozri https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_16_2582.

117. Nespochybnujem, že viaceré subjekty aktívne pôsobiace na trhu dotknutom kartelom sa dozvedeli o tom, že Komisia prijala takéto rozhodnutie, v deň uverejnenia tlačovej správy. Je tiež zrejmé, že vzhľadom na dĺžku vyšetrovania a na tlačové správy vydané Komisiou počas vyšetrovania (ktoré boli pravdepodobne prevzaté v tlači vo viacerých členských štátoch),⁵³ ako aj na vzniknuté dopady na kupujúcich ich výrobkov možno dôvodne očakávať, že časť trhu vedela o prebiehajúcom vyšetrovaní Komisie a *a fortiori* o rozhodnutí, ktoré Komisia vydala.

118. Nemyslím si však, že existuje všeobecná povinnosť náležitej starostlivosti osôb poškodených v dôsledku porušenia v oblasti hospodárskej súťaže, z ktorej by im vyplývala povinnosť sledovať uverejňovanie takýchto tlačových správ.

119. Samozrejme nemožno vylúčiť, že na niektorých súdoch sa žaloby o náhradu škody podávajú v nadväznosti na uverejnenie tlačovej správy, alebo dokonca aj predtým.⁵⁴ Táto prax (ktorá napokon ani nie je jednotná vzhľadom na rozdielne prístupy členských štátov, pokiaľ ide o okamih, od ktorého začína plynúť premlčacia lehota⁵⁵), však podľa môjho názoru nezakladá „povinnosť náležitej starostlivosti“, ktorá by všetkým osobám poškodeným porušeniami práva hospodárskej súťaže ukladala povinnosť podávať žaloby o náhradu škody na základe uvedených tlačových správ.

120. Vzhľadom na uvedené skutočnosti nemožno predpokladať, že dotknutá poškodená osoba sa v nadväznosti na samotné uverejnenie tlačovej správy Komisie na jej internetovej stránke dozvedela všetky informácie nevyhnutné na uplatnenie svojho nároku na náhradu škody. Rovnako ako Komisia sa domnievam, že ak by sa od potenciálne poškodenej osoby vyžadovalo, aby preukázala neprimerane vysokú mieru náležitej starostlivosti, teda mieru prekračujúcu rámec toho, o čom sa tento účastník konania mohol odôvodnene dozvedieť, bol by to zásah do jej práva domáhať sa náhrady škody spôsobenej protisúťažným postupom. Zásada plnej účinnosti článkov 101 a 102 ZFEÚ a zásada právnej istoty, ktorá je spojená so stanovením premlčania, teda vyžadujú, aby táto povinnosť náležitej starostlivosti nebola pre osobu, ktorá sa domáha náhrady škody, príliš obmedzujúca.⁵⁶

121. Napokon poznamenávam, že pokiaľ ide o túto údajnú „povinnosť náležitej starostlivosti“, súdna prax niektorých členských štátov, zdá sa, rozlišuje medzi „profesionálnymi“ spotrebiteľmi alebo veľkými podnikmi a „bežnými“ spotrebiteľmi. S prvou kategóriou spotrebiteľov sa zaobchádza tak, že majú väčšiu povinnosť náležitej starostlivosti ako druhá kategória spotrebiteľov, pričom sa im ukladá povinnosť sledovať uverejnenie tlačovej správy Komisie.

122. Hoci v konečnom dôsledku prináleží vnútroštátnemu súdu, aby v každom jednotlivom prípade preskúmal, či povinnosť náležitej starostlivosti ukladala poškodenej osobe povinnosť sledovať vývoj veci v oblasti hospodárskej súťaže na účely výkonu jej práv, domnievam sa, že

⁵³ V tejto súvislosti treba poznamenať, že Komisia v roku 2011 potvrdila, že v rámci svojho vyšetrovania v odvetví výroby nákladných vozidiel vykonala neohlásené kontroly (pozri informačný prehľad z 18. januára 2011 *Antritrust: Commission confirms unannounced inspections in the truck sector*, dostupný len v anglickom jazyku na internetovej stránke https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_29). Následne v roku 2014 Komisia prostredníctvom tlačovej správy tiež potvrdila, že zaslala oznámenie o výhradách výrobcov nákladných vozidiel podozrivým z účasti na karteli (pozri tlačovú správu z 20. novembra 2014 *Antitrust: Commission sends statement of objections to suspected participants in trucks cartel*, dostupný v nemeckom, anglickom a francúzskom jazyku na internetovej stránke https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_14_2002). Tieto dva dokumenty však neoznačujú vyšetrované podniky, geografické trhy, dotknuté výrobky ani dĺžku trvania porušenia vyšetrovaného v tomto období.

⁵⁴ THOMAS, B., AUBIN, F.: Chapter 7 – Limitation period. In: AMARO, R. (ed.): *Private Enforcement of Competition Law in Europe*. 1. vydanie. Bruxelles: Bruylant, 2021, s. 170 – 172.

⁵⁵ Van BAEL & BELLIS: Chapter 11: Private Enforcement. In: *Competition Law of the European Union*. 6. vydanie. Kluwer Law International, 2021, s. 1322.

⁵⁶ Pozri rozsudok z 20. septembra 2001, *Courage a Crehan* (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 26).

takéto rozlišovanie medzi poškodenými osobami by mohlo zvýšiť (už existujúcu) neistotu v oblasti presadzovania článku 101 ZFEÚ súkromnoprávnymi prostriedkami. Vzhľadom na nehomogénnosť sféry pôsobnosti potenciálne poškodených strán miera náležitej starostlivosti vyžadovaná v jednotlivých prípadoch nevyhnutne závisí od veľkého množstva kritérií vzťahujúcich sa na osobitné okolnosti potenciálne poškodenej osoby, ako sú napríklad veľkosť dotknutého kupujúceho, množstvo alebo objem kúpeného výrobku, štruktúra trhu, podmienky tohto nákupu, ako aj iné kritériá, ktoré svedčia o zložitosti takéhoto rozlišovania v praxi. Domnievam sa teda, že prinajmenšom pokiaľ ide o tlačové správy a rozhodnutia prijaté Komisiou v oblasti porušení súvisiacich s právom hospodárskej súťaže, musia byť stanovené jasné a predvídateľné kritériá týkajúce sa „dozvedenia sa“, ako je spojitosť (napríklad prostredníctvom domnienky) s uverejnením zhrnutia rozhodnutia Komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

123. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa domnievam, že v rámci žalôb o zodpovednosť typu „follow-on“ umožňuje spojitosť s takou objektívnou skutočnosťou, akou je uverejnenie rozhodnutia Komisie, ktorým sa konštatuje toto porušenie, v *Úradnom vestníku Európskej únie* – ktoré predstavuje záverečnú fázu presadzovania článku 101 ZFEÚ verejnoprávnymi prostriedkami – jasne, presne a transparentne stanoviť okamih, od ktorého začína plynúť premlčacia lehota tak pre podniky, ktoré sa zúčastnili na karteli, ako aj pre poškodené osoby. Právo poškodenej osoby podať v nadväznosti na protisúťažné správanie žalobu o náhradu škody vzniká prijatím rozhodnutia Komisie, ktorým sa konštatuje toto správanie, a presnejšie v okamihu jeho uverejnenia v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

124. Okrem toho poznamenávam, že vzhľadom na obsah zhrnutia rozhodnutia je pre mňa ťažké pochopiť, z akého dôvodu by toto zhrnutie nemohlo byť uverejnené v ten istý deň, ako bolo prijaté rozhodnutie Komisie a uverejnená tlačová správa. Na rozdiel od verzie rozhodnutia, ktorá nemá dôverný charakter, v prípade ktorej je časový posun medzi dátumom prijatia rozhodnutia a uverejnením jeho verzie, ktorá nemá dôverný charakter, odôvodnený potrebou chrániť obchodné tajomstvo a dôverné informácie účastníkov konania, sa totiž nezdá, že by takáto potreba ochrany existovala aj v prípade uverejnenia zhrnutia rozhodnutia v *Úradnom vestníku Európskej únie*.⁵⁷

3) *Obsah tlačovej správy a rozhodnutia Komisie vo veci nazvanej „Nákladné vozidlá“*

125. Na úvod treba poznamenať, že v porovnaní so zhrnutiami rozhodnutí uverejňovanými v *Úradnom vestníku Európskej únie* tlačové správy vo všeobecnosti obsahujú menej podrobné informácie o správaní obmedzujúcom hospodársku súťaž a o dôvodoch, prečo predstavujú porušenie.

126. Okrem toho tlačové správy nie sú určené priamo osobám, pre ktoré môžu mať uverejnené informácie osobitný význam, a teda nemajú vyvolávať právne účinky voči tretím osobám. Právne stanovisko v tomto zmysle sa nachádza na internetovej stránke Komisie.⁵⁸

⁵⁷ V tejto súvislosti poznamenávam, že výsledný časový posun niekoľkých mesiacov medzi prijatím rozhodnutia a uverejnením tlačovej správy v deň prijatia tohto rozhodnutia a uverejnením zhrnutia rozhodnutia v *Úradnom vestníku Európskej únie* môže vytvárať právnu neistotu, ktorá ohrozuje účinné a jednotné uplatňovanie práva hospodárskej súťaže v rámci Únie vzhľadom na rozdielne prístupy členských štátov, pokiaľ ide o *dies a quo*.

⁵⁸ Pozri v tomto zmysle: https://ec.europa.eu/info/legal-notice_sk.

127. V prejednávanej veci bola tlačová správa, na rozdiel od zhrnutia rozhodnutia vo veci nazvanej „Nákladné vozidlá“, ktoré bolo uverejnené vo všetkých úradných jazykoch Únie, uverejnená len v šiestich úradných jazykoch.⁵⁹ Navyše zdôrazňujem, že nebola uverejnená v španielskom jazyku, čo je jazyk krajiny pôvodu žalobkyne vo veci samej. Poznávam tiež, že tlačová správa odkazuje na možnosť osôb alebo podnikov poškodených takými protisúťažnými postupmi, ako sú opísané postupy, obrátiť sa na súdy členských štátov a domáhať sa náhrady škody.⁶⁰

128. Teraz je potrebné preskúmať kľúčové ustanovenia tlačovej správy, ktoré umožňujú poškodenej osobe podať žalobu o náhradu škody.

129. Po prvé tlačová správa neoznačuje konkrétnych adresátov rozhodnutia (nie je v nej uvedená materská spoločnosť ani všetky prípadné dcérske spoločnosti dotknuté rozhodnutím) a neuvádza obchodné meno právnych subjektov, ktoré sú adresátmi rozhodnutia,⁶¹ ale len obchodné názvy zúčastnených podnikov. Naproti tomu zhrnutie rozhodnutia vymenúva subjekty, ktoré sa dopustili porušenia.

130. Po druhé tlačová správa neobsahuje dostatočne podrobný opis porušenia a najmä presné typy nákladných vozidiel, ktorých sa porušenie týka. Uvádza len, že porušenie sa týka „stredne ťažkých“ (s hmotnosťou od 6 do 16 ton) a „ťažkých“ (s hmotnosťou viac ako 16 ton) nákladných vozidiel, zatiaľ čo zhrnutie rozhodnutia spresňuje, že medzi stredne ťažké a ťažké nákladné vozidlá patria vozidlá bez prívesu, ako aj ťahače, a že rozhodnutie sa netýka popredajných služieb či iných služieb alebo záruk pre nákladné vozidlá, ani predaja ojazdených nákladných vozidiel alebo akéhokoľvek iného tovaru alebo služieb.

131. Po tretie tlačová správa neuvádza ani presnú dĺžku trvania porušenia, ani dĺžku trvania porušenia pripísanú každej právnickej osobe, ktorá je adresátom rozhodnutia. Uvádza len, že porušenie „trvalo 14 rokov, konkrétne od roku 1997 do roku 2011“, zatiaľ čo v zhrnutí rozhodnutia sa uvádza presné trvanie (od 17. januára 1997 do 18. januára 2011), pričom spresňuje dĺžku trvania pripísanú každému z dotknutých podnikov vzhľadom na ich účasť na konštatovanom karteli.

132. Tieto údaje pritom podľa môjho názoru predstavujú zásadné informácie umožňujúce poškodenej osobe zistiť, či k porušeniu došlo na geografickom trhu, ktorý sa jej týka, a počas obdobia, v ktorom zakúpila typ a model nákladných vozidiel, ktoré boli predmetom kartelu.

133. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a so zreteľom na predmet, povahu a najmä obsah tlačových správ je podľa môjho názoru zrejmé, že poškodená osoba mohla disponovať informáciami, ktoré by jej umožnili podať žalobu o náhradu škody, až odo dňa uverejnenia zhrnutia rozhodnutia v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

⁵⁹ Tlačová správa bola uverejnená v nemeckom, anglickom, francúzskom, talianskom, holandskom a švédskom jazyku.

⁶⁰ Pre verejnosť je dostupný odkaz na smernicu 2014/104, ako aj na internetovú stránku Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodársku súťaž, ktorá obsahuje viac informácií o žalobách o náhradu škody vo veciach kartelov a zneužívania dominantného postavenia, ako aj praktickú príručku o spôsobe vyčíslenia škody spôsobenej porušením pravidiel hospodárskej súťaže.

⁶¹ Treba však uviesť, že po tom, ako bola tlačová správa pár dní po jej uverejnení (25. júla 2016) nahraná na internetovú stránku Generálneho riaditeľstva Komisie pre hospodársku súťaž, do časti týkajúcej sa veci nazvanej „Nákladné vozidlá“, sú už obchodné mená podnikov, ktoré sú adresátmi rozhodnutia Komisie, uvedené v hornej časti stránky venovanej tejto veci (pozri https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39824). Nemožno teda vylúčiť, že osoby, ktoré si tlačovú správu prečítali, sa mohli dozvedieť totožnosť adresátov rozhodnutia.

134. V tejto súvislosti uvádzam, že podľa pripomienok španielskej vlády a s výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa zdá, že španielske súdy vykladajú režim premlčania v rámci žalôb o náhradu škody podaných na základe článku 1902 španielskeho Občianskeho zákonníka tak, že jednoročná premlčacia lehota začína plynúť až od okamihu uverejnenia zhrnutia rozhodnutia Komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

135. Domnievam sa teda, že v konaní, o aké ide vo veci samej, žaloba nie je premlčaná.

2. Domnienka škody z hľadiska zásady efektivity práva hospodárskej súťaže

136. Pokiaľ ide o preukázanie existencie škody žalobkyňou, vzhľadom na neuplatniteľnosť článku 17 ods. 2 smernice 2014/17, ktorá bola konštatovaná v rámci analýzy tretej prejudiciálnej otázky, sa takýto dôkaz musí vykonať v súlade s režimom všeobecného práva.

137. V prvom rade poznamenávam, že článok 16 ods. 1 nariadenia č. 1/2003, ktorý kodifikuje judikatúru Súdneho dvora a najmä rozsudok Masterfoods a HB⁶², stanovuje, že keď orgány členských štátov pre hospodársku súťaž rozhodujú o dohodách, rozhodnutiach alebo postupoch podľa článku 101 alebo článku 102 ZFEÚ, ktoré sú už predmetom rozhodnutia Komisie, nemôžu prijať rozhodnutia, ktoré by boli v rozpore s rozhodnutím prijatým Komisiou.

138. To by podľa môjho názoru mohlo uľahčiť preukázanie príčinnej súvislosti medzi porušením (už konštatovaným rozhodnutím Komisie) a spôsobenou škodou bez toho, aby sa so spätnou účinnosťou uplatnil článok 17 ods. 2 smernice 2014/104.

139. V druhom rade, ako bolo uvedené v bode 85 vyššie, vnútroštátnym súdom nič nebráni v tom, aby uplatnili domnienky týkajúce sa dôkazného bremena, pokiaľ ide o škodu, ktorá existovala pred prijatím príslušných vnútroštátnych noriem na prebratie smernice, ktorých súlad s požiadavkami práva Únie sa musí posúdiť najmä s prihliadnutím na všeobecné zásady ekvivalencie a efektivity.⁶³

140. V tejto súvislosti podotýkam, že podľa odôvodnenia 11 smernice 2014/104 v prípade neexistencie právnej úpravy na úrovni Únie (a teda mimo rámca pôsobnosti tejto smernice) vnútroštátne pravidlá upravujúce výkon práva na náhradu škody spôsobenej porušením článku 101 ZFEÚ vrátane tých, ktoré sa týkajú aspektov, ktoré táto smernica neupravuje, ako napríklad problematika príčinnej súvislosti medzi porušením a škodou, musia byť v súlade so zásadami efektivity a ekvivalencie.

141. To znamená, že vnútroštátne pravidlá „by sa nemali formulovať ani uplatňovať spôsobom, ktorý by nadmerne sťažoval alebo prakticky znemožňoval výkon tohto práva na náhradu škody zaručeného ZFEÚ“, aby sa vnútroštátnemu súdu ponechal priestor pre voľnú úvahu a výklad pri stanovení výšky spôsobenej škody.⁶⁴

142. Vzhľadom na uvedené skutočnosti navrhujem odpovedať na prvú prejudiciálnu otázku tak, že článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takému výkladu vnútroštátneho pravidla, ktorý vylučuje, aby sa so spätnou účinnosťou uplatnila päťročná lehota na podanie žaloby stanovená v článku 10 ods. 3 smernice 2014/104 a vyvrátiteľná domnienka škody spôsobenej kartelmi stanovená v článku 17 ods. 2 smernice 2014/104. Článok 101 ZFEÚ a zásada

⁶² Pozri rozsudok zo 14. decembra 2000 (C-344/98, EU:C:2000:689).

⁶³ Pozri odôvodnenie 11 smernice 2014/104.

⁶⁴ Pozri odôvodnenie 11 smernice 2014/104.

efektivity však vyžadujú, aby vnútroštátna právna úprava žaloby o náhradu škody stanovila, že premlčacia lehota začína plynúť až dňom uverejnenia zhrnutia rozhodnutia Komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie*.

V. Návrh

143. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Audiencia Provincial de León (Provinčný súd León, Španielsko), takto:

1. Článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takému výkladu vnútroštátneho pravidla, ktorý vylučuje, aby sa so spätnou účinnosťou uplatnila päťročná lehota na podanie žaloby stanovená v článku 10 ods. 3 a vyvrátiteľná domnienka škody spôsobenej kartelmi stanovená v článku 17 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie. Článok 101 ZFEÚ a zásada efektivity však vyžadujú, aby vnútroštátna právna úprava žaloby o náhradu škody stanovila, že premlčacia lehota začína plynúť až dňom uverejnenia zhrnutia rozhodnutia Európskej komisie v *Úradnom vestníku Európskej únie*.
2. Článok 22 ods. 2 smernice 2014/104 sa má vykladať v tom zmysle, že článok 10 tejto smernice sa neuplatní na žalobu o náhradu škody, ktorá síce bola podaná po nadobudnutí účinnosti uvedenej smernice a vnútroštátnych ustanovení prijatých na jej prebratie, no týka sa skutkových okolností a sankcií, ku ktorým došlo pred nadobudnutím účinnosti týchto ustanovení.
3. Článok 22 ods. 1 smernice 2014/104 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni uplatneniu vnútroštátnych ustanovení na prebratie prijatých na dosiahnutie súladu s článkom 17 ods. 1 tejto smernice, ktorý upravuje právomoc vnútroštátnych súdov odhadom stanoviť výšku škody, na škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže, ktoré skončilo pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na prebratie smernice, v rámci žaloby o náhradu škody podanej po nadobudnutí účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na prebratie smernice. Článok 22 ods. 1 uvedenej smernice sa má vykladať v tom zmysle, že bráni uplatneniu vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na vykonanie článku 17 ods. 2 tejto smernice, ktorý stanovuje vyvrátiteľnú domnienku škody spôsobenej kartelmi, na porušenia spáchané pred nadobudnutím účinnosti vnútroštátnych právnych predpisov prijatých na prebratie smernice, v rámci žaloby o náhradu škody podanej po nadobudnutí účinnosti vnútroštátneho predpisu prijatého na prebratie smernice.